

onaffankelijk muziektijdschrift · 2022-5 · € 12,50

de nieuwe muze

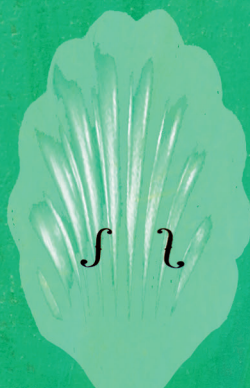
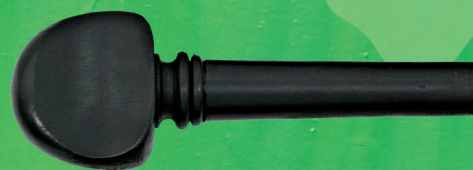
Cello Biënnale

Jean-Guihen Queyras

Proust & Muziek

César Franck

Het Oor

Florian Verweij: 'Zonder stilte is er geen muziek'

Florian Verweij

INTERVIEW

tekst: Willem Boone

foto's: Marije van den Berg, Marco Borggreve,
Friso Spoelstra

Mooie fraseringen

Soms overkomt het je dat je tijdens een concours te midden van excellente deelnemers een musicus hoort die je je oren doet spitsen. Dat gebeurde me bij de tweede editie (1989) van het Liszt-concours in Utrecht met de tweede prijswinnaar, de Russische pianist Alexei Orlowetzky, van wie jammer genoeg na het concours niet veel meer vernomen werd. Vele jaren later, begin 2022, was er weer zo'n moment. Door de corona-epidemie vond de eerste ronde van het Liszt Concours 2022 online plaats en de optredens waren via YouTube te volgen. Ondanks de niet ideale omstandigheden, viel me bij de jonge Nederlandse pianist Florian Verweij direct zijn mooie frasering op.

Mijn nieuwsgierigheid was gewekt en toen ik las dat hij bij Naum Grubert studeerde, werd er direct veel duidelijk. Het leek namelijk wel of ik de fraseringen van de meester bij de leerling terug hoorde. Tot mijn spijt werd de Nederlandse pianist niet toegelaten tot de volgende ronde van het Liszt Concours, dat zich van 22 tot 29 september afspeelt in TivoliVredenburg, een lot dat overigens al zijn landgenoten trof. Ik was benieuwd naar zijn studie bij de door mij zeer bewonderde Naum Grubert en naar zijn opvattingen over muziek die tijdens de voorronde van genoemd concours zoveel indruk gemaakt hadden. Op het moment van het interview was het alweer mogelijk om ergens live af te spreken, maar we hadden er toch voor gekozen om het gesprek via Zoom te voeren. Als docent heb ik tijdens de diverse lockdowns behoorlijk wat lessen op deze manier gegeven en nu net bij deze uitnodiging ging het mis. Uiteindelijk kwam Verweij me te hulp door mij uit te nodigen, terwijl hij juist onbekend met Zoom was.

De eerste vraag die zich opdrong was: hoe ga je met de teleurstelling om dat je niet tot de

Tijdens de voorronde van het Liszt Concours 2022 raakte Willem Boone gefascineerd door het verfijnde pianospel van pianist Florian Verweij (24), een oud-leerling van Jan Wijn die nu verder studeert bij Naum Grubert. Dat leidde tot een interview met deze jonge Nederlandse pianist, waarvan we zeker nog vaker zullen gaan horen.

finalisten bij een concours behoort? De pianist antwoordt dat hij 'daar makkelijk mee om kan gaan. Ik heb het een tijdje rustig aan gedaan, maar het was niet zo dat de muziek uit mijn leven verdwenen was of dat ik die niet nodig had. Ik werd ernaartoe getrokken en vond inspiratie om nieuwe stukken te studeren.' Hij ziet concoursen als een deel van zijn opleiding en ontwikkeling: 'Tijdens een

competitie ga je de competitie met jezelf aan en probeer je iedere dag een betere versie van jezelf te worden. Als ik aan het eind van een ronde een heel mooi resultaat kan neerzetten, dan kijk ik blij terug op alles. Of ik dan wel of niet bij de finalisten zit, is iets wat buiten mezelf ligt. Daar heb je geen invloed meer op'

Over de grens

In 2018 deed Florian Verweij in Ettlingen in Duitsland ervaring op met een internationaal concours. Dat is toch iets anders dan een nationaal concours: in dat laatste geval ken je alle deelnemers, want de muziekwereld is klein, terwijl je bij een internationale wedstrijd echter niemand kent: 'Het kan ervoor zorgen dat je aan de andere kant van de grens kijkt wat je voor mogelijk acht.' Op mijn vraag of daarvoor een concours nodig is, antwoordt hij dat dat niet per se noodzakelijk is, maar 'het kan wel bepaalde prestaties triggeren. Soms ben je zenuwachtiger door de setting van een internationale wedstrijd en dat kan een katalysator zijn die ervoor zorgt dat je een grote prestatie neerzet. Het is niet onmogelijk, maar wel lastiger om zo'n zelfde prestatie in je studeerkamer te realiseren.'

Krijgt een musicus die niet doorgaat naar een volgende ronde feedback op zijn prestaties? 'Ja, ook al laat men je niet precies weten waarom je niet doorgaat, je krijgt wel een indruk hoe je spel op de juryleden overgekomen is. Ze geven sterke punten en verbeterpunten aan. Een jury bestaat vaak uit vijf of tien leden, dus dat levert al snel perspectieven van diverse kanten op.' In zijn geval kreeg Verweij te horen dat 'alles al heel goed was, maar dat de expressie die al aanwezig was nog verder naar voren mocht komen.'

Met dit oordeel had hij geen moeite: 'Het is waar: het is een zoektocht die nooit ophoudt, het kan altijd beter!' De taak van een jury zoals bij het Liszt Concours is niet te benijden, want 'de verschillen zijn op een gegeven moment klein. Er was al een voorronde geweest, waaruit veertig pianisten gekozen waren en daaruit moet je dan nog weer tien betere kiezen!'

Naum Grubert

Voordat hij student werd bij deze eminente pianist, studeerde hij bij een paar collega's die

ook niet tot de minsten behoren. Allereerst was er de op jonge leeftijd overleden pianist Rian de Waal: 'Ik was nog heel jong toen ik mijn eerste les van hem kreeg, negen jaar oud. Een paar jaar later kreeg ik ook tijdens het Peter de Grote Festival les van hem. Hij was een heel aardige man die me tips gegeven heeft waar ik op dat moment veel aan had. Het is jammer dat hij overleden is, want ik had graag bij hem verder gestudeerd. Voor mij was op die leeftijd de klik met een docent belangrijk en met hem was die klik een feit.'

Vanaf zijn achttiende studeerde hij bij Jan Wijn, die nauwelijks meer introductie behoeft. En nu is het 'een genot om bij Naum Grubert te studeren. Bij hem kwam ik na de tijd bij Jan Wijn als een wat vollediger product aan, het doel is nu vooral om de intensiteit en de verdieping op te zoeken.'

De lessen bij zijn huidige docent zijn duidelijk inspirerend: 'Hij praat en ademt muziek, maar ook als je hem in de kantine over iets anders spreekt. Hij is echt op jou gericht als hij met je praat.' Soms speelt de meester tijdens een les voor: 'Dan komt het direct bij je binnen en grijpt het direct je aandacht. Je wilt dan niet per definitie op dezelfde manier spelen, maar je wilt het wel met dezelfde overgave doen. Hij gaat altijd naar de intensiteit en de expressie van de muziek terug. Dat is de basis van waaruit je alles opbouwt.'

Het gebeurt wel eens tijdens een masterclass dat een musicus iets zegt wat je altijd bijblijft, zo zei Murray Perahia eens dat 'iedere noot even veel aandacht diende te krijgen.' Heeft Grubert soortgelijke adviezen tijdens de lessen?

'Ja, in mijn voorbereiding voor het YPF-concours speelde ik de *Tweede sonate* van Prokofiev en hij gaf toen een hele concrete aanwijzing voor een melodische frase in het eerste deel. Het klonk chaotisch door een te snel tempo en toen vertelde hij dat timing en tempo weliswaar twee verschillende zaken zijn, maar die wel met elkaar in verband staan. Dus als je een andere timing wilt, heeft dat gevolgen voor je tempo en andersom. Het kan zijn dat een vorige leraar dat ook al eens gezegd heeft, maar nu hij het zo zei, zit het in mijn hoofd en gaat het niet meer weg.'

Ik ben er benieuwd naar of Grubert veel in beelden spreekt of juist heel concreet is: 'Beide, als er aanleiding toe is, praat hij in beelden. Voor de voorronde van het Liszt-Concours speelde ik de liedbewerking van *Die Lorelei*, een heel beeldend stuk over een nimf die aan de Rijn zit. Aan de hand van het gedicht dat Heine heeft geschreven heeft hij tijdens de les een heel beeld geschetst van wat je bij bepaalde passages voor je kon zien. Op andere momenten kan hij weer heel concreet zijn: "Je hand moet hier dichterbij de toets blijven, want met die snelheid lukt het anders niet." Hij heeft beide in huis.'

Repertoire

Het is altijd interessant om aan een pianist te vragen waarom hij bepaald repertoire geprogrammeerd heeft voor een wedstrijd of recital. We spreken over de stukken

die Verweij gestudeerd heeft voor het YPF-concours dat in februari plaatsvond, allereerst de sonate *Les Adieux* van Beethoven: 'Dat is een uitdaging, niet alleen door de virtuositeit, maar ook doordat het een korte sonate is waarin je het hele emotionele spectrum doorloopt. De eerste drie intervallen bevatten het motief dat in het hele stuk terugkomt, het motief van de posthoorn. Beethoven heeft er '*Le-be-wohl*' boven geschreven en ze moeten direct heel betekenisvol als een huis staan. Het is uitdagend om direct vanuit het diepste van je ziel alle gevoel in de muziek te leggen.'

Vervolgens de *Visions fugitives* van Prokofiev, een aardige keus, omdat ze weinig gespeeld worden, terwijl er juweeltjes tussen zitten: 'Naum kwam met het idee, ik had ze nog nooit gespeeld en was er benieuwd naar. Verder was het mooi om zo de sonate *Les Adieux* en de *Tweede sonate* van Prokofiev met elkaar te verbinden. Dat zijn beide virtuoze, drukke, emotionele stukken en dan heb je eigenlijk een stilvenen als een kabbelend beekje of een harp die op het veld zit te spelen nodig.' De al genoemde *Tweede sonate* van Prokofiev is nog klassiek van opzet en omvat nog niet 'de hele scoop van wat Prokofiev kan. Je ziet net als bij Beethoven een hele ontwikkeling.'

Ten slotte wil ik graag weten wat volgens hem de verdiensten van Liszts *Dante sonate* zijn, een stuk dat nogal eens klinkt als een lawaaisaus: 'Ja, het kan een kanon zijn, waarbij je soms door alle octaven het thema niet meer hoort. Het is echter ook een beeldend en krachtig stuk met een enorm contrast tussen de duivel en het koraal dat de hemel voorstelt. Het lastige van de *Dante sonate* is de structuur: als die voor een uitvoerende niet duidelijk is, dan is het gissen waar het heen gaat en wanneer het hoogtepunt komt. Het gevaar dat iemand bij ieder forte of fortissimo hard gaat spelen, terwijl een forte op een bepaalde plek een hele andere functie heeft dan een forte dat vier pagina's verder staat. Het ene kan een veel expressievere lading en diepe klank zijn dan een forte dat later komt. Pianisten kunnen zich verliezen in virtuositeit, maar ook die heeft een doel, zoals Naum zegt: 'Virtuositeit wordt geboren uit expressie en het is er vaak niet zomaar.'

Bij de finale van het YPF-concours konden finalisten kiezen uit het *Derde* of *Vijfde pianoconcert* van Beethoven of het *Pianoconcert* van Schumann. Wat was voor hem de reden om het overbekende *Keizersconcert* van Beethoven te programmeren?

'Het stond al lang op mijn verlanglijstje, waarschijnlijk had ik het ook gekozen als ik een grotere keuze had gehad, al had ik dan misschien wel een concert van Liszt, Rachmaninoff of Tsjajkovski gekozen.' Hij zou zelfs als het nodig was een concert speciaal voor de gelegenheid instuderen, 'helemaal als ik het interessant vind.'

Qua repertoire wil hij zich nog niet tot een bepaalde stijlperiode beperken, liever bestrijkt hij het hele spectrum. Dat betekent dat er voorlopig nog veel te (her) ontdekken valt, zoals bijvoorbeeld *Lieder ohne Worte* van Mendelssohn: 'Die zijn prachtig! Ik hoorde ze laatst op

YouTube, gespeeld door een Russische pianist, Vladimir Nielsen, die in zijn eigen land bekend was, maar in het Westen nooit doorgebroken is. Ik werd door de vrijheid van zijn spel geraakt en besloot me ook in deze componist te gaan verdiepen.'

Stilte

De befaamde pianiste Maria João Pires, die nogal een ambivalente relatie met de muziek en met haar instrument onderhoudt, zei onlangs in een interview een aantal wetenswaardige zaken, zo benadrukte ze het belang van stilte, van waaruit veel muziek ontstaat. Hoe ziet haar jongere collega dat?

'Stilte staat denk ik ook voor inspiratie. In het moment zijn is heel belangrijk voor muziek en als er stiltes staan, is het essentieel dat je daar helemaal in zit. Op het podium kan zo'n moment heel krachtig zijn omdat je dan heel duidelijk de energie in een zaal voelt. De manier hoe dat op jou als artiest overkomt, bepaalt mede hoe je de volgende noot gaat spelen. Het kan ook een katalysator zijn voor de volgende stap in je interpretatie. Als je al bezig bent om aan het volgende te denken, loop je niet alleen over de noten, maar ook over de stilte heen! Vanuit dat laatste kan weer iets nieuws komen. Voor je een studiedag begint, is het goed om een leeg hoofd te hebben, dan kan je weer beginnen met creëren. Zonder het een heb je ook het ander niet, bijvoorbeeld oorlog versus vrede, zonder stilte is er ook geen muziek!'

INFO

www.florianverweij.nl

www.liszt.nl

Florian Verweij volgt lessen bij de beroemde Georgische pianiste Eliso Virsaladze.

Op 12 april 2023 debuteert hij in de Kleine Zaal van het Concertgebouw in Amsterdam.